

Rigorózní práci jsem z hlediska přehlednosti a systematičnosti rozdělil do dvou ucelených celků (část A, část B), které na sebe tématicky a věcně navazují. Společným jmenovatelem obou částí práce je překonávání lživé výpovědi. Důvodem rozdělení obsahu práce do dvou partií je způsob, jakým se lze při výslechové činnosti dobrat pravdy. V části A se zabývám taktickými postupy překonávání lživé výpovědi a v části B pojednávám o překonávání lživé výpovědi za pomoci polygrafu. Protože tato práce začala vznikat v době, kdy je stále ještě účinný trestní zákon č. 140/1961 Sb. (dále jen „Tz“), ale bude dokončena v době po 1. lednu 2010, kdy již bude účinný nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. (dále jen „NTz“), pracuji v textu s oběma výše uvedenými trestními kodexy.

Se lží se člověk setkává den co den. Někdo pozná, že byl oklamán, až když je pozdě a jiný na to nikdy nepřijde. Bezesporu nejpříznivějším řešením pro člověka je situace, kdy rozpozná lež ještě před tím, než byl oklamán. S klamáním a lží se lze potýkat v různých oborech a pracovních činnostech. Avšak ne všude může mít nepoznání lži tak závažné důsledky jako právě při činnosti orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování různých trestných činů.

V oblasti trestního řízení se setkáváme nejčastěji se lží při dokazování a to zejména při využívání nejčastějšího důkazního prostředku, kterým je výslech. Trestní řád obecně stanoví zákonné limity pro provádění výslechu, ale praktickým provedením se již zabývá kriminalistika, respektive kriminalistická taktika. Kriminalistika provádí právní normu, ale nejen to, jde i nad rámec právní normy, neboť upravuje i takové aspekty, které nemají normativní povahu (sleduje též např. aspekty účelnosti, vhodnosti, efektivnosti...). Jako podpůrná disciplína sehraává nezastupitelnou roli forenzní psychologie, která se orientuje na výslech jako na druh interakce mezi lidmi. Umožňuje kriminalistům studovat osobnost vyslýchaného, na základě empirických dat disponuje poznatky (které však neplatí obecně) naznačujícími věrohodnost či nevěrohodnost výpovědi.

V úvodní kapitole části A se budu zabývat pojetím výslechu z pohledu trestního práva, kriminalistiky a forenzní psychologie. Mým cílem není detailně rozebrat tento pojem z různých úhlů pohledu, neboť to by mohlo být samostatným námětem pro jinou práci. Budu se snažit nastítnit pojetí výslechu z různých úhlů pohledu těchto disciplín.

V navazující kapitole budu pracovat s pojmem výpověď, věrohodnost, lež. V praxi a teorii existuje několik základních a dílčích taktik, jak překonat lživou výpověď. Aby bylo možné lež překonat či překonávat, musí existovat alespoň pochybnost o její přítomnosti a to na základě určitých signálů od vyslýchaného. Právě signály lži budou dalším bodem práce.

Další kapitola bude řešit jednotlivé dílčí taktické postupy vyslychajícího pro překonání lži. Nutno zdůraznit, že žádný postup není stoprocentně účinný. Záleží na síle odhodlání lháře lhát, na zkušenosti a profesionalitě vyslychajícího a na mnoha dalších okolnostech.

Úvodní kapitoly budou odrazem teoretického vymezení tématu práce překonávání lživé výpovědi. V poslední kapitole části A budu rozebírat výsledky osob a uplatnění jednotlivých taktik a signálů lži v praxi. Výsledky budou charakteristické přítomností lži, ale budou se odlišovat různým procesním postavením osoby vyslychané.

V části B rigorózní práce se v úvodu budu věnovat právní postižitelnosti lži jak v rovině správního trestání, tak v rovině trestní postižitelnosti. Právní následky lživé výpovědi akcentuji s dostupnou judikaturou v této oblasti.

Nejdůležitějším a základním tématem, kterému se v části B věnuji, je možnost využití metod, jejichž cílem je zjednodušit a pomoci vyslychajícím při zjišťování pravdy od vyslychaného. Podrobně se zabývám možností využití fyziodetekčních metod v rámci trestního řízení. Pod pojmem fyziodetekční metody

řadíme tzv. polygrafické testování (nesprávně a laickou veřejností nazývané jako „vyšetření na detektoru lži“) a metodu hlasové analýzy.

Jednotlivé kapitoly pojednávají například o podstatě fyziodetekce, která je založena na sledování fyziologických reakcí lidského organismu (krevní tlak, frekvence tepu srdce, galvanický odpor kůže, frekvence dýchání aj.); o historickém vývoji metody polygrafického testování; o samotném průběhu vyšetření na polygrafu; o možnosti využití výsledku vyšetření na polygrafu jako důkazu.

V samostatné kapitole uvádím, pro srovnání, možnost využití polygrafu (wariografu) v Polsku v rámci trestního řízení s odkazem na úpravu v polském trestním řádu. Polská právní úprava a soudní praxe umožňuje, na rozdíl od České republiky, využít výsledku vyšetření na polygrafu jako důkazu.